

Spisi splitskog bilježnika Ivana pok. Çove iz Ankone od 1341. do 1344. godine,
 prepisao Jakov Stipišić, regesta sastavio Ante Nazor,
Monumenta spectantia historiam
Slavorum Meridionalium, volumen 53, HAZU, Zagreb, 2002, str. 392.

U nizu Splitski spomenici (Dio prvi: Splitski bilježnički spisi) prvi svezak donosi spise splitskog bilježnika Ivana iz Ankone koji su sastavljeni u razdoblju od listopada 1341. do travnja 1344. U predgovoru (str. VII–XII) priređivači Jakov Stipišić i Ante Nazor iznose kako se ti spisi prvi put u cijelosti objavljuju, a posebna je njihova važnost u činjenici kako se radi o najstarijim sačuvanim bilježničkim spisima splitske općine. Sačuvani su u dva svešćića koji se nalaze u Državnom arhivu u Zadru u Fondu stare splitske općine (kutija I, sv. I, fasc. 1–2), gdje postoji još nekoliko svezaka istog bilježnika iz nešto kasnijeg razdoblja.

U Predgovoru se ukratko iznosi pregled razvoja splitskog bilježništva od prve četvrtine 11. st. do vremena Ivana iz Ankone. U tom je razdoblju bilježništvo prošlo put od primitivnih skriptora (prva faza) preko zakletih općinskih bilježnika (druga faza) do bilježnika s carskom ovlasti (treća faza). Bilježnici posljednje faze nisu više klerici, već svjetovnjaci, i to listom iz Italije budući da se domaći nisu mogli s njima mjeriti zbog manjka stručne naobrazbe. Toj skupini pripada i Ivan pokojnog magistra Çove iz Ankone (*Iohannes condam magistri Çoue de Ancona, Giovanni del fu maestro Gove da Ancona*) koji se prvi put u javnim ispravama spominje 1336. kao *javni bilježnik po carskom ovlaštenju, a sada kancelar gore spomenutog gospodina kneza*. Kao bilježnika splitske komune prvi ga put nalazimo 1338, a iz izvora je poznato da je u Splitu radio i nakon razdoblja u kojem je sastavio svešćiće koje objavljuje ova knjiga. Pedesetih je godina 14. st. bio bilježnik splitske komune, komunalni kancelar i komunalni sindik, a vjerojatno je i umro 1362. u Splitu.

Spisi splitskog bilježnika Ivana iz Ankone (1341–1344), od kojih su pojedine objavili Antonio Krekich (“Documenti per la storia di Spalato 1341–1414”, *Atti e memorie della Società dalmata per la storia patria*, vol. 2, Zara, 1927, str. 132–160) i Grga Novak (*Povijest Splita*, knj. I, Split, 1957), poredani su kronološki i obilježeni rednim brojevima od 1 do 570. Prvi svešćić obuhvaća stranice 1–190 (dokumenti 1–318), a drugi 191–344 (319–569). Posljednji bilježnički spis (570) naknadno je umetnut u drugi svešćić i pisan je drugom rukom, ali ima pripis (vjerojatno) Ivana iz Ankone. Knjiga sadrži kazala imena (str. 345–369), mjesta (str. 371–374) i stvari (str. 375–388), te faksimile četiri stranice iz prvoga svežnjica (str. 389–392).

Bilježničke isprave dragocjen su izvor za srednjovjekovnu povijest komuna, te je stoga njihovo objavljivanje na veliku pomoć istraživačima. U spisima bilježnika Ivana obilje je obavijesti o gospodarskim aktivnostima Splitskana, njihovoj imovini i međuso-

bnim odnosima, te onomastičkih i drugih podataka. Najveći broj isprava odnosi se na prodaju i najam zemlje, te na prodaju druge imovine (kuća, stoke, nasada, proizvoda i sl.). Nemali je broj isprava o posuđivanju novca i o zajedničkim ulaganjima, što svjedoči o živom poduzetničkom djelovanju Splitskana u desetljeću prije nailaska Crne smrti. Među dokumentima nalazimo oporuke, potvrde o primljenom mirazu, isprave o diobi roditeljskog imanja i zamjeni zemljišta, ugovore o učenju zanata... U srednjovjekovnoj su komuni pred bilježnikom svi sudionici pravnog čina ravnopravni, pa na stranicama Ivanovih zapisa jedne uz druge nalazimo plemiće, obrtnike (zidare, ribare, grebenare, obučare, klobučare, krojače, kalafate, kovače, mesare, krznare, liječnike, ljekarnike), svećenike (biskupe, opate i opatice, redovnike i redovnice, arcidakone), župane, banske vlahu, kliškog kneza Mladena Šubića, a najviše je imena bez ikakvog pridjevka. Spisi nedvojbeno potvrđuju da je poljoprivreda bila osnovna djelatnost, a kupnja zemlje najsigurniji ulog. Zato među posjednicima i obrađivačima zemljišta ima i obrtnika, što pokazuje kako im njihova djelatnost nije jamčila sigurnost; štoviše, bavili su se i trgovinom.

Objavljeni dokumenti bogat su izvor antroponima i toponima koji nedvojbeno dokazuju da je u gradu i na njegovu području razgovorni jezik bio hrvatski. Osobna su imena pretežno hrvatska, čak i među stanovnicima grada, jedino među plemstvom prevladavaju romanski oblici. Toponimija izvangradskog područja gotovo je u potpunosti hrvatska, izuzevši predjele uza sam grad.

Transkripciju temeljnog dijela izvornika obavio je prof. Jakov Stipišić, a nadopunu je skraćениh bilježničkih formula te registra i kazala izradio prof. Ante Nazor. Ovo je izdanje nastalo u okviru temeljnog projekta *Izvori, studije i pomagala za hrvatsku povijest* Odsjeka za povijesne znanosti Zavoda za povijesne i društvene znanosti HAZU, a autori najavljuju i daljnje izdavanje gradiva splitskih bilježnika.

Maurizio Levak